

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Theologiæ Sacramentalis Scholasticæ Et Moralis Pars ...

Ad Mentem Doctoris Subtilis Ioannis Duns Scoti D. Augustino conformen

In Qua Tractatur De Contractu Et Sacramento Matrimonii

Bosco, Jean a

Lovanii, 1678

Concl. IV. Non vitatur Matrimonium es metu justè incusso.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-73432](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-73432)

de Matrimonio, inito ex errore. Sequitur altera pars hujus Sectionis, in qua agitur de Matrimonio inito ex metu, pro quo pono sequentes Conclusiones.

CONCLUSIO IV.

Non vitatur Matrimonium ex metu iuste incusso.

121. Non est nostræ intentionis, hinc tractare de omnibus contractibus, sive gratis, sive onerosis, ex metu initis, quia hoc spectat ad tractatum de Justitia & jure, ubi naturâ contractus in genere & in specie à DD. communiter explicatur; sed de solo contractu Matrimoniali, qui proprius est huic loco, & proprias habet considerationes, propter suam singularem difficultatem, & indissolubilitatem, quæ sunt in causa, ut videatur requirere etiam majorem libertatem, quam alii contractus, qui semel validi facile dissolvi possunt, vel ab ipsis contrahentibus, vel auctoritate Reip. ut proinde non semper valeat argumentum à validitate vel invaliditate aliorum contractuum, ad validitatem vel invaliditatem Matrimonii.

122. Hinc qui affirmant, ad valorem aliorum contractuum sufficere consensum debitum; negant tamen, eum sufficere ad valorem Matrimonii; & qui affirmant, metum gravem, etiam injuste incussum, non irritare jure naturæ alios contractus onerosos; nihilominus docent, ejusmodi metum irritare jure naturæ Matrimonium, ut infra videbimus.

Itaque metus vel à principio reddit Matrimonium invalidum, vel non relinquit in validandum; contrarium in aliis contractibus sæpius evenit; videlicet, ut quàmvis à principio validi sint, tamen ratione metus seu coactionis postmodum rescindantur. Sicut etiam dolus vel à principio invalidat Matrimonium vel non relinquit invalidandum, quàmvis alii contractus dolo inito, non rard à principio validi sint; rescindibiles tamen ratione doli, sive per judicem, sive per ipsum, qui ex dolo contraxit. Ratio differentiarum jam est assignata: quia Matrimonium semel validum, ex se, secundum præsentem Dei institutionem, est indissolubile, & ideo meriti majorem videtur requirere libertatem, ut à principio valeat.

123. Quod ergo hinc queritur est; an metus tollat illam libertatem? In jure æquiparantur dolus & metus, uti & vis; argumento cap. Cum contrahat, 28. de Jurejurando ibi: Hujusmodi juramenta sine vi & dolo sponte præstita. Et leg. 5. Cod. de Inutilib. stipul. Dolo vel metu adhibito; actio quidem nascitur, si subditi stipulatio sit &c. Item l. ff. Quod me-

ris causâ &c. *Aut Prætor*: Quod metus causa gestum erit, ratum non habeo. *Olim ita edicebatur*: Quod vi metusque causâ. *Vis enim fiebat mentio, propter necessitatem impostam, contrariam voluntati: metus, instantis, vel futuri periculi causâ mentis trepidatione. Sed postea detracta est vis mentio, ideo, quia quodcumque vi atroci sit, id metu quoque fieri videatur.*

Metus itaque communiter definitur ex hac lege, ut nihil aliud sit, quàm; Instantis, vel futuri periculi causa, mentis trepidatio. Quæ definitio competit omni metui; putâ, concussivo, qualis est is, qui per minas infertur; impressivo, qui dicitur metus facti, ut cum actu interveniunt verbera, vel carcer; compulsivo potentiarum, quando metum inferens est vir potens in Republica; reverentiali, ut filii erga patrem, uxoris erga virum; & metu perfidiarum, quando scilicet perfidiarum timore aliquid datur, ut si morbo laborans, prodigè largiatur medico, timens ne perfidè medeatur; vel clientulus caudifico eodem timore.

Convenit etiam metui gravi, id est, qui cadit in virum constantem; & metui levi, qui non cadit in virum constantem. Plura autem hic occurrerent dicenda de metu gravi, sed illa reservo pro sequenti Conclusionem, quia ad veritatem præsentem perinde est, si ve metus sit gravis, sive levis, dummodo iuste incussum sit.

124. Querit autem aliquis à me, quid sit vis? Respondeo per leg. 2. ff. Quod metus causa *Vis est majoris rei impetus, qui repelli non potest.* Notat autem bene Gloss. l. 1. ff. eod. verb. *Vi atroci*, aliam esse vim compulsivam, vel etiam inquietivam; aliam expulsiivam seu ablativam, vel turbativam. Et quidem non definitur ibi vis, ut notat Gloss. verb. *Non potest, compulsiva; quia ei resisti potest, licet cum periculo, Cod. de Hered. instit. l. Cum proponas. vel subaudi, commode.*

125. Vis ergo compulsiva, uti & metus, de quibus agitur in isto titulo juris, & nos agimus in præsentem Conclusionem, admittunt aliquem consensum voluntatis, ut notat etiam Gloss. in leg. 1. verb. *Voluntatis*, dicens: *Scilicet spontaneæ: nam quedam voluntas inest in metu, ut infra eod. l. Si mulier §. Si metu. Sic idem est volens & nolens secundum leges.*

126. Ex quo patet, quid sit vis expulsiiva, seu ablativa, vel turbativa, scilicet, quæ aufert omnem consensum voluntatis. De qua utique vi, ita differit Doctor Subtilis 4. dist. 29. q. unica: *Utrum consensus coactus sufficiat ad Matrimonium contrahendum?* Sic, inquam, scribit n. 6. *Ad questionem igitur duo sunt videnda; primo qualiter possit esse consensus coactus; secundo, si ille sufficiat ad contractum Matrimonii. De primo, contradictio est, voluntatem*

cusso vel à causa naturali, vel à causa libera iustè.

Porro affirmat Conclusio, per huiusmodi metum non vitari Matrimonium. Estque communissima & verissima, quando metus provenit à causa naturali five ab intrinseco. Ratio in promptu est; quia tunc homo voluntariè se ipso eligit Matrimonium, tanquam medium ad evadendum periculum animæ vel corporis; v. g. si quis in mortis periculo constitutus, timore ipsius mortis & inferni contrahit Matrimonium, ut liberetur à culpa fornicationis, vel ut satisfaciat injuriæ & damno fœminæ antea illato; utique valet tale Matrimonium, quia ipse sponte suâ id eligit, ad evadendam culpam, & damnationem. Et quâvis, fortalsè Deus ipse coniecisset hominem in tale periculum, & immiserit morbum, ut induceret hominem ad respicientiam, & ad eam deliberationem; tamen hoc spectat ad suavitatem & ordinem divinæ providentiæ, nec quidquam detrahit de hominis libertate, sed facit hominem suâmet libertate consentire. Ita Aversa q. 4. sect. 4. §. Si quis.

Similiter, si medici afferant, quempiam obituum ob humoris abundantiam, nisi copuletur uxori; omnes pro indubitato habent, huiusmodi Matrimonium valere; quia ille metus non incutitur ab illis medicis, sed provenit omninò vel à causa naturali, vel certè ab ipsomet contrahente, qui causavit eam abundantiam humorum; ergo nulla est ratio, quare contractus ille non valeat; arg. cap. Sicut nobis. 17. de Regular. ubi (inquit Sanchez lib. 4. disp. 12. n. 3.) votum, factum à morbo laboranti, mortis timore, dicitur obligare.

Sic incipit illud cap. Sicut nobis fuit propositum, quidam clericus cum egritudine nimia laboraret, quasi de morte securus, & de recuperanda sanitate desperans, habitum Canonico-regularium petiit & accepit. Qui tamen compellendus dicitur ad observantiam religionis, ibi: Fraternalitatis taliter respondemus, quod si regularem habitum se postulante suscepit, & ad observantiam Religionis canonice, suâ se Professione ligavit, ad resumendum habitum Ecclesiasticum est districtione cogendus.

Ubi Gloss. verb. De morte securus, sic ait: Sed queritur, quare aliàs timor mortis impedit monachari, supra. Quod metus causa Perlatum, & non hic? Respondeo: monachatur ibi, ut evadat mortem corporis, hic non monachatur ut evadat mortem corporis, sed potius mortem animæ. Nec ibi monachatur, ut evadat mortem corporis, naturaliter imminentem, vel inferendam à causa non libera, sed intentatam à causa libera. Perlatum, inquit, est ad audientiam nostram, quod cum quidam nobilis & potens M. uxorem quam suspectam haberet,

milites sui ejus præcepto eam ad quamdam sylvam ducentes, evaginato gladio occidere voluerunt; sed tandem pietate ducti, sub tali conditione pepercerunt eidem, quod in monasterio de Colobris habitum susciperet monachalem. Atque hæc de metu naturali seu intrinseco.

Major difficultas est, quando metus ille incutitur ab extrinseco, id est, à causa libera licet iustè. Et quidem satis convenit inter DD. adhuc valere Matrimonium, quando ille metus incutitur à lege; quia scilicet est lex, ut violator virginis compellatur à iudice eam ducere; quia tunc iudex, juridicè procedens, non dicitur inferre metum, ut bene notat Glossa cap. Cum dilectus. 6. de his quæ vi &c. verb. Metum mortis. dicens: Iudex verò alicui non dicitur inferre metum, ff. de Extraord. cognit. l. 2. ibi: Si modò id non ex auctoritate ejus, qui jubere potuit, factum est.

Et constat manifestè ex l. Continet, 3. ff. Quod metus causa. ibi: Sed vim accipimus atrocem, & eam, quæ adversus bonos mores fiat, non eam, quam Magistratus rectè intulit, scilicet jure licito, & jure honoris, quem sustinet. Quippe tunc Magistratus minime dicitur injicere metum, sed potius liberat à timore poenæ, virtute legis concepto; adeoque tunc nulla irrogatur injuria metum passio, cum suâ sponte delictum admittens, illi poenæ se subjecerit.

Ex quo confectaneum est, tunc metum illum potius inferri ab ipsomet contrahente, quàm à iudice compellente, ut dicitur l. Si Mulier. 21. eod. in principio: Si mulier contra patrum suum ingrata facta, sciens se ingrata, cum de suo statu (secundum leges civiles) periclitabatur, aliquid patrono dederit vel promiserit, ne in servitutem redigatur, cessat edictum, quia hunc sibi metum ipsa infert. Committendo scilicet crimen, quod meretur poenam servitutis. Sicuti ergo illa promissio vel donatio, nequidem rescindibilis est, ita & Matrimonium tali metu initum, ab initio validum erit.

Confirmatur ex jure Canonico, cap. Ex literis, 2. de Sponsal. ibi: Et si non acquieverit monitis, Ecclesiasticè censurà compellens, ut ipsam (nisi rationabilis causa obstiterit) in uxorem recipiat, & maritali affectuione pertractet. Agitur de eo, qui juraverat aliquam ducere in uxorem.

Censet itaque Pontifex Alexander III. Matrimonium ita contractum esse validum; aliàs malè præciperet talem coactionem. Et ratio est; quia ita compellens non censetur inferre vim, & qui compellitur, irrationabiliter est ignivus; nam tenetur facere id, ad quod compellitur.

Sunt & alia jura Canonica, quæ præcipiunt Matrimonium cum stuprata vel violata; ut cap. 1. de Adulteriis. Si seduxerit quis virgi-

133. Metus incusus à lege non vitiat.

134. Probatur ex l. 3. ff. Quod metus causa.

L. 21. eod.

135. Confirmatur ex c. 10. de Sponsal.

136. Item ex cap. 1. & 2. de Adulteriis.

131. Exempla.

Exempla.

132. Aliud exemplum.

133. Sicut dicitur.

134. de Regular.

135. de Sponsal.

136. de Adulteriis.

virginem nondum desponsatam, dormieritque cum ea, dotabit eam, & habebit uxorem. Item cap. 1. eod. Pervenit ad nos, quod felix quandam virginem supro deceptis: quod si verum est, quamvis esset de lege poenâ pleciendus, nos aliquatenus legis duritiam mollientes, hoc modo disponimus, ut aut quam stupravit, uxorem habeat, aut si rennuendum putaverit, corporaliter castigatus, excommunicatusque in monasterio, in quo agat penitentiam, retrudatur, de quo nulla sit egrediendi sine præceptione licentia. Ubi Glossa verb. Pleciendus: Scilicet, ut relegendur, vel si vilis persona fuerit, verberetur, Instit. de Pub. jud. §. 2. Si autem per vim hoc fecerit, capite plectetur, Instit. eod. Sin autem. Et verb. Castigatus, inquit eadem Glossa: Secundum quod visum fuerit iudici, aliter secundum leges, ut dictum est.

Quis autem dicere potest, si violentus stuprator metu mortis contrahat Matrimonium, illud fore invalidum? Alioquin hæc & similes leges planè injustæ & inutiles forent, ut luce meridiana clarior est; nam eo ipso, quod cogunt, redderent Matrimonium invalidum.

137. Porro si hæc coactio proveniat à jure, five ab homine, æquè reddit actum involuntarium secundum quid, & æquè adversatur libertati, ad Matrimonium requiritur; ergo si valet Matrimonium, coactum à jure etiam valebit coactum justè ab homine.

Probatur ex Lugene. Ratio à priori est (inquit Lugo de Contract. disp. 22. sect. 7. n. 159.) quia sicut potest aliquis absque injuria pretium pecuniarium, vel quodlibet aliud offerre pro consensu ad Matrimonium, ita videtur posse offerre absque injuria pro pretio Matrimonii, remissionem debiti pecuniarii ingentis, pro quo possit justè debitorem vexare, ut compelleret ad solvendum: idem enim esse videtur, offerre pecuniam, & offerre remissionem debiti pecuniarii. Similiter ergo poterit pro eodem consensu offerre remissionem injuriæ & juris, quod habet ad petendum justè vindictam, & poenam in iudicio; magis enim æstimabilis est hæc remissio, quam remissio debiti pecuniarii. Ergo jure suo utitur offerens hanc remissionem pro consensu ad Matrimonium, cum faciat contractum justum, *Facio ut facias*, qui sicut in aliis materiis, sic etiam in hoc justus & licitus videtur. Hæc ille.

138. Sed contra: Metus, qui justè incutitur ob unum finem, non semper licitè incutitur ob alium; v. g. aliquis habet jus accusandi Titium, ob injuriam sibi illatam per contumeliam, vel per furtum, vel homicidium; iste potest metum accusationis incutere Titio, ut ab eo extorqueat debitam sibi satisfactionem, & in hoc casu dicitur, metum justè incutere; non tamen potest ob injuriam, sibi

illatam per contumeliam, ei minari accusationem, ut extorqueat consensum Matrimonii. Unde si hoc faciat, dicitur metum injustè incutere; nam iste metus repugnat libertati Matrimonii, & est injuriolus Sacramento, cum per hujusmodi metum Titius cogatur invitus celebrare Matrimonium, quod debet esse liberum, & non coactus; quamvis igitur (inquit Bonacina q. 3. de Matr. punct. 8. n. 10.) ille metus accusationis possit esse justus ob alios fines, nihilominus ob finem extorquendi Matrimonium est injustus.

Respondet Lugo supra n. 160. Libere consensûs non magis tollitur per metum à homine, quam à jure incussum; ergo non est injustus ille metus ex eo, quod opponatur libertati consensûs: alioquin lex etiam metu cogens esset injusta.

Deinde petitur manifestè principium dicitur contractus ille injustus, quia cogens non habet jus ad extorquendum per illum medium consensum; de hoc ipso enim queritur ratio, si quidem medium illud de se non est injustum, cur fiat injustum, ex eo, quod ordinetur ad talem finem? Alioquin, nec liceret offerre remissionem debiti pecuniarii magis, consentienti in Matrimonium; quæ eodem modo dici posset, licet remissio, vel petitio illius debiti, licita & justa sit, in quantum tamen fieri debitori, si illud medium ordinetur ad consensum obrinendum in Matrimonio: quod sicut sine fundamento ibi dicitur, ita videtur absque fundamento dici nostro casu. Hæc ille.

Contra ex Pontio lib. 4. cap. 17. n. 166. tus ille tantum inferri potest in extorquendo, quod ex eo metu legitur narum est, v. g. capto hauritur fur in furto, justè postquam in carcerem, accusationem, vincula, ut retineatur & reddat, quod furto abstulit, vel puniatur. Unde actus, qui sequuntur, ad quos justè metus ille, & secundum rationem ordinatur, & inferri potest, videtur. Nulla enim in eo fit injuria, & sibi imponitur quod se in eas angustias conjecerit.

At verò quando metum, quem justè incutitur, ad quos per se ordinatur, poenâ minari & infligere, minor & injuria est, ne ad alios, ad quos non ordinatur, infero metum; nam ad eum finem inferre non possum. Unde carcere v. g. qui justè est ad compositionem faciendam inter partes, & ad restituendum, si eo ego utar ad aliquid aliud consequendum, ad quod secundum rationem ea incarcerationio non ordinatur, injustè ago, & metum injustè infero, & idem idem tunc iudicium, ac de metu impo- sitè illato, ferendum est. Ita Bal.

Qui n. 9. inde colligit: si Patronus ultro ingratæ libertatè servitutem denuntiet, &

B
Sacramentum
Matrimonii

det aut promittat aliquid, dici metum servituti intulisse, & ideo non valere; sicut in eo, qui dat aliquid ex minis ne prodatur. Et ideo, inquit, dicendum de medico, minante se deserviturum ægrotum, quando alius non erat; inferri enim metum contra bonos mores; & viriatur, quod gestum est. Item, si iudex, aut qui accusare donet, etiam ex hac causa, quod gestum est rescindi debet, cum sit concussio nis species, aliquid accipere, ne quem accuses, quod & ipsum in crimen publicum cadit; l. ult. ff. de Conco. quæ sic sonat: Concussio iudicium publicum non est; sed si ideo pecuniam quis accipit, quod crimen minatus sit, potest iudicium publicum esse ex Senatusconsultis, quibus pena legis Cornelia tenere jubentur, qui in accusationem innocentium coierint, quare ob accusandum, vel non accusandum, denuntiandum, vel non denuntiandum testimonium, pecuniam accipit.

Et ad idem propositum adferri potest, quod habet l. 7. ff. Quod metus causa. §. 1. Proinde si quis in furto, vel adulterio deprehensus, vel dedit aliquid, vel se obligavit: Pomponius lib. 28 recte scribit, posse eum ad hoc edictum pertinere, simul enim vel mortem, vel vincula; quamquam non omnem adulterum liceat occidere vel furem, nisi se telo defendat: sed potuerunt vel non iure occidi, & ideo iustus fuit metus. Sed et si ne prodatur ab eo, qui deprehenderit, alienaverit, succurri & per hoc edictum videtur: quoniam si proditus esset, potuerit ea pati, quæ diximus. Ea autem erant mors & vincula.

Et quamvis mors non foret semper iusta, tamen vincula semper sunt iusta. Ergo secundum illud jus, qui aliquid alienasset tali casu metu vinculorum, qui tamen erat iustus, pertineret ad istud edictum; quia videlicet, quamvis in se esset iustus, tamen non erat ordinatus ad istum finem, & ideo aliquid gestum fuit contra bonos mores, & ideo quod gestum fuit, Prætor rescindet, juxta Leg. 8. eod. Isti quidem & in legem Juliam incidunt, quod pro comperto stupro acceperunt: Prætor tamen etiam ut restituat intervenire debet. Nam & gestum est malo more, & Prætor non respicit, an adulter sit, qui dedit, sed hoc solum, quod hic accipit, metu mortis illato.

Hinc Pontius eod. lib. cap. 19. num. 12. Quoties (inquit) in metu inferendo, etiam si iustam originem habuerit, aliquid fit contra bonos mores, Matrimonium ex eo metu contractum nullum est, perinde ac si fieret ex metu iniuste illato. Et ita intelligit illos DD. qui docent, etiam metum iuste illatum ad extorquendum Matrimonium, quando aliunde ex jure vel promissione sponsalium non est debitum, Matrimonium illud irritare.

Ex qua doctrina colligit n. 13. Quod si iudex eum, quem iuste ad mortem damnare debuerat propter delictum, contra se, vel alios de Repub. commissum, impunitate oblata invitet, ut filiam ipsius iudicis ducat, non valere Matrimonium: quia ille revera tunc inferri metum iniuste, abutiturque potestate, cum non fiat ulla delicti compensatio, ratione cuius metus iuste possit inferri. Quare idem est, ac si incuteretur iniuste; in quo vides longè diversam esse rationem, cum metus inferatur, ut ducat filiam, vel uxorem occisi; inferatur enim ad compensationem delicti, quæ licita est.

Quare cum Rex vel Iudex damnato ad mortem offert impunitatem, si ducat aliquam, quæ non est ducenda in compensationem delicti, si rectè & attentè consideretur, non tam aufertur metus, jam antea conceptus; sed inferatur denuò, nisi faciat. Comune enim est omni, qui liberat metu, sive iuste, sive iniuste illato, aliquà re oblata, ut auferat metum antea conceptum. Hucusque Pontius.

Sed ego, quamvis attentè consideraverim, non video, quare potius auferatur metus, quando offertur Matrimonium cum uxore vel filia occisi, aut etiam, ut heri consuevit in aliquibus locis, cum meretrice aliqua, vel alia honesta muliere, quæ reum postulat in maritum; ut eum sic liberet à morte (in quibus casibus admittit Pontius Matrimonium valere; quia Respub. censet eam sufficientem compensationem delicti) non video, inquam, satis clarè, omnibus maturè consideratis, cur tunc potius auferatur metus, quam dum offertur Matrimonium cum filia iudicis; estò etiam iudex peccaret contra officium suum, quia absolute deberet reum plectere morte, ita exigente bono communi.

Ratio mea est; quia auferre metum nihil aliud est, quam liberare à periculo mali imminentis, sive offerre medium aliquod, quo malum instans possit evitari: hoc autem facit iudex, quando sive iuste, sive iniuste, seu contra bonos mores, offert damnato ad mortem Matrimonium, vel cum propria filia, vel cum filia occisi, aut alia quacumque muliere.

Omitto: quod sæpius iudex possit multam pecuniariam sibi applicare, cur tali casu non poterit etiam offerre Matrimonium, sibi utile; saltem quando aliàs iuste posset talem reum absolvere? Et quamvis iuste non posset, sicut dixi, non video differentiam, non apparet, inquam, cur potius in uno casu denuò inferatur metus, quam in alio; & ideo dico, vel in utroque casu valere Matrimonium, vel in neutro.

143. Quid si iudex offerat reo Matrimonium sua filia Putat Pont. inferri metum iniuste.

144. Auctor putat auferri metum.

Ratio Auctoris.

145. Confirmatio.

Respondetur
ad iura in
oppositum.

Ad iura, quæ supra pro se allegat Pontius; Respondeo; ea loqui de metu injustè illato, ut patet ex illis verbis, leg. ult. ff. de Concul. *Qui in accusationem innocentium coierint.* Atque ex istis leg. 7. ff. Quod metus causa: *Sed poterunt vel non jure occidi, & idè iustus fuerit metus.* Idem significant hæc verba leg. 8. eod. *Prætor non respicit, an adulter sit qui dedit, sed hoc solum, quòd accipit metu mortis illato,* qui utique injustus est, ut patet ex leg. 7. eod. ibi: *Quamquam non omnem adulterum liceat occidere.*

146.
Metus justè
incussus sive
à jure, sive
à homine,
non vitiat
Matr.
Sanchez.
Lugo.

Mihi itaque magis placet sententia Sanchii lib. 4. disput. 13. num. 3. & aliorum, quos ibi citat, & sequitur Lugo supra cum aliis Recentioribus: scilicet, metum minime irritum reddere Matrimonium, quando justè incutitur, sive à jure, sive ab homine, sive ad extorquendum Matrimonium, sive ob aliam causam; quia reverà tunc non infertur metus à jure vel homine, sed tollitur metus, antè incussus per commisionem delicti, quod talem pœnam justè meretur; incussus, dico, non à causa extrinseca, sed ab intrinseco, sive ab ipsomet, qui metum patitur, juxta superius dicta.

147.
Objectio ex
c. 15. de
Sponsal.

Ex quibus facilè solvitur, quod opponunt Adversarii ex cap. 15. de Sponsal. *Veniens ad nos G. sua nobis relatione monstravit, quòd in domo sua mulierem quamdam recepit, de qua prolem habuit, & cui fidem coram pluribus præstitit, quòd eam duceret in uxorem: interim autem cum apud domum vicini sui pernoctaverit, ejus filia nocte secum concubuit: quos pater puella simul in uno lecto inveniens, ipsum eam per verba de presenti desponsare coegit. Ideòque mandamus, quatenus si inveniatis, quòd primam post fidem præstitam cognoverit, ipsum cum ea facias permanere: alioquin secundæ (nisi metu coactus, qui posset in virum constantem cadere, eam desponsaverit) adherere facias ut uxori.*

Solvitur.

Facilè, inquam, respondetur: hunc textum intelligendum esse juxta materiam subiectam, & terminos habiles, puta de coactione injusta metu mortis; sola quippe coactio injusta, ut vidimus supra, in jure simpliciter vocatur coactio; & non est verisimile, quòd juvenis ille de præsentis contraxisset ex solo metu justæ accusationis; timuit ergo mortem, quam jus civile videtur concedere patri; sed quia jure Canonico illa mors injusta est, justè timuit, & idè Pontifex judicavit Matrimonium invalidum. Atque de tali metu exponunt hunc textum Hostien. & alii Interpretes juris, citati à Sanchio supra n. 9.

148.
Alia objectio
ex c. 29. de
Sponsal.

Objiciunt etiam Adversarii cap. *Gemma*, de Sponsal. ubi propter Matrimonii libertatem improbat pœna, in sponsalibus de futuro apposita resiliendi, ne scilicet ex metu

(qui alioquin justus esset) solvendæ pœnæ læderetur libertas in ipso Matrimonio. Ergo à fortiori, metus non ex voluntate contrahentis, sed ei aliundè illatus, ad consummationem matrimonii obtinendum, reprobatum.

Respondetur (inquit Lugo supra n. 16) retorquendo argumentum; quia arbitrariè sunt dari in sponsalibus; & licet metus amittendi, possit tollere libertatem plenam ad Matrimonium, adhuc quia lex eas non irritavit, validè dantur; sicuti etiam promissio lucris, si contrahat cum tali persona, vidè fit, licet etiam minuat libertatem. Quòd cum lex non irritaverit in casu nostrorum missionem pœnæ, aliundè debite, non debet improbari; præsertim cum remissio pœnæ promissa ob Matrimonium, magis imminuat promissionem lucris, quæ in Matrimonio nolet, quàm appositionem pœnæ, quæ non nolet. Nam qui jam aliundè ex delicto dedit pœnam, videtur lucrari remissionem illius, quando vel pœna, vel jus accusandi remittitur, si Matrimonium contrahat. Hæc illi.

Addo ego: etiam sponsalia validè & licite muniri pœnis, dandis ab injustè resiliendi, ut diffusius probavi Sect. 1. *Conclus. 1.* Ratio ratio erat; quia qui injustè voluit resiliere, sibi incutit metum illius pœnæ, non autem infertur ab extrinseco, ab eo videlicet, qui pœnam apposuit; & idè valet illa pœna Matrimonium, quod contrahitur metu pœnæ incurrendæ. Vel si hoc non valet, metum illum justè incuti ab illa pœna apponit, quia propter delictum Matrimonium non incutit metum, sed delictum hoc facit; ipse autem potest innotescere, quod nulli prohibitum est interpretari auctoritate. Solum differentia est in sponsalibus jam aliundè sit debentur Matrimonium, quod metu illius pœnæ contractum; secus in casu nostro.

Planè, reponit quispiam, hæc est differentia; & idè in casu nostro non valet Matrimonium, arg. cap. *Quia dicitur*, 5. de Concess. Præbendæ ibi: *Si quis est fuerit sua culpa suspensus, non tamen ipsum Capitulum ex illa culpa Præbendam erat donatio devoluta.* Ubi Gloss. verb. *suspensus*, ait: *Sic patet, quòd licet talis non incidit in excommunicationem vel suspensionem, non imputatur ei, quòd ex illa causa processerit, 15. q. 1. Si concupiscerit, & cap. Inebriaverunt. Et est simile ubi culpa præcedit, & tamen non imputatur ea, quæ culpa sua processerunt, inf. de Sponsal. Veniens ad nos. ff. de Fur. l. Verum.*

Et ratio est: quia illa culpa non tenet ad rectè ad impediendum. Ergo cum in casu nostro culpa & delictum metum patii, quod causam metui dedit, non tendat ad Matrimonium

num, sicut in casu de sponsalibus, non ei imputari debet, ut eâ ratione metus non vitiet ejus Matrimonium.

Respondet Sanchez supra n. 9. Non eâ ratione ei imputari, quia culpâ suâ incidit in metum; nam si mors comminata esset, non valeret Matrimonium, quâvis culpâ suâ dederit causam metui; sed eâ ratione non vitiat Matrimonium, quia verè non est metus, incussus ad illud extorquendum; sed metus, ex delicto conceptus, aufertur, exigendo ut pretium, Matrimonium. Hæc ille.

Quæ commodè intelligenda sunt, si mors comminata esset, ubi alioquin ex delicto mors non debebatur. Quia ergo ex suspensione, de qua in cap. Quia diversitatem, non erat debita Capitulo donatio Præbendarum; Sed (ut ibidem dicitur) ad illum, tempore suspensionis illius, Præbendarum donatio pertinebat, qui præter ejus desidia & negligentiam poterat Præbendas donare, id est, ad Pontificem, qui (ut notat Gloss. ibi, verb. Præter ejus) potest concedere Præbendas, siue fuerit negligens siue vigilans; nil mirum, si donationes factæ à Capitulo fuerint invalidæ.

Quid autem simile reperitur in nostro casu? Nam, ut supponitur, non comminatur malum, nisi quod ex delicto justè debetur, & ideo non comminatur simpliciter loquendo, sed mali aliunde comminati promittitur remissio justè vel injustè. Sicut, si quis privatus, occurrens reo, dum pertrahitur à fatelibus ad mortem, dicere ei: Si vis ducere meam filiam, ego inferam vim justitiæ publicæ & liberabo te à morte; putane, quod Matrimonium illud non valeret, quia alter contra justitiam liberavit ipsum à morte, siue à metu mortis?

Quidni, inquis, putem? Quippe nullus privatâ auctoritate potest cogere ad Matrimonium; & quâvis jus haberet incutiendi timorem ad alios contractus, non tamen ad Matrimonium, quod summam libertatem exigit: ergo metus ille, quâvis justus foret ad alios effectus, respectu tamen Matrimonii erit injustè incussus, illudque irritabit.

Respondet Sanchez supra; quâvis nullus privatâ auctoritate possit cogere ad Matrimonium; potest tamen justè metum, conceptum ex justa ac debita causa, auferre, & cedere jure accusandi, quod habet, petito certo pretio, vice cujus petit Matrimonium. Et si argumen-tum aliquid probaret, similiter probaret, si extorqueret consensum in alium contractum, eum fore rescindendum. Quod est falsum, quia etiam nullus privatâ auctoritate potest cogere ad quemcumque contractum. Ita Sanchez.

Sed quod hic falsum dicit Sanchez, verum esse putat Pontius supra cap. 13. quando ad illum contractum, ex justitia alter non

obligatur; sic enim ait n. 7. Si quis in furto deprehensus, ex minis accusationis vel proditionis, ne prodatur vel accusetur, vel ne conjiciatur in vincula, donet aliquid vel promittat, restituitur actione, quod metus causâ. Idem dicendum de adultero, si deprehensus in adulterio à patre vel matre vel consanguineis, ex minis eorum aliquid donet, vel promittat, eadem ratione restituitur. Idem dicendum de uxore, si à marito in adulterio deprehensa, ex minis mariti aliquid faciat. Similiter contractus, facti cum Officiali aut Judice, detinente reum in carcere, etiam justo, non valent, & datur actio ex metu. Hæc ille.

Intelligit autem, quando aliquid actum est contra bonos mores; & probat ex multis juribus, sicut antea vidimus. Putat verò esse contra bonos mores, quando compellitur ad aliquem contractum, ad quem alioquin de jure non tenetur; siue quando metus secundum rectam rationem ad eum contractum non ordinabatur; secus quando aliâ ad eum faciendum tenebatur; sic enim ait n. 5. Hinc fit, quemcumque contractum, compositionem, concordiam, pactum, si fiat ab aliquo incarcerato, etiam si ad eum finem mittatur in carcerem, quia aliâ ad ea faciendum tenebatur, omni jure valere.

Dixi consultò: Quando compellitur, quia secundum eundem Auctorem n. 3. Mulier erga patronum ingrata, sciens se ingratam, cum de suo statu periclitaretur, si aliquid patrono dederit vel promiserit, ne in servitute redigatur ob ingratitudinem, valet promissio vel donatio, nec datur in judicio repetitio ejus, quod donatum est; si tamen illa ultro ad patronum veniat, ingratitudinem agnoscens, & petens, ut patronus eo accepto, quod offert, ingratitudinis poenam remittat.

Hinc etiam, si ille, qui deprehensus est in aliquo delicto, antequam deprehensus illi minetur accusationem, donet aliquid vel promittat, ne accusetur, non datur repetitio. Atque hoc sensu scriptum est in leg. Accusationis. Cod. de His quæ vi: Accusationis instituta, vel futura metu alienationem seu promissionem factam rescindi postulantis, improbum est desiderium.

Rectè quidem ita scriptum est, inquit Donellus, ubi scilicet nihil aliud proponitur, quàm accusationis metus, neque accusator minabatur accusationem futuram, nisi quid acciperet. Sic enim metus accusationis ab illo non infertur, quo non illato, cesset repetitio; sed tantum infertur ab eo, qui deprehensus est. Hoc tamen intelligendum, nisi is, qui deprehendit, ex officio accusare teneretur.

Hinc etiam, si medico ægrotus periclitans promittat aliquid vel donet, ne se deferat, valet. Quod intellige, seclusis perfidâ vel obligatione medica. Similiter, si aliquis

aliquis compellitur ex minis, possit rescindi, ex Pontio.

155. Quid si aliquis in delicto deprehensus donec aliquid absque minis. Donellus.

155. Quid si aliquis in delicto deprehensus donec aliquid absque minis. Donellus.

Quid si a-
groius pro-
mittat ali-
quid medi-
co.

156.
Qui pro ca-
ptivo solvit,
potest quod
solvit repe-
tere.
L. 21. ff. de
Negot.
gest.

in carcerem coniectus, vel captivus, vel à latronibus obfessus, alicui promittat aliquid, vel contractum ineat, ut ipsum ab eo periculo liberet, valent ejusmodi contractus.

Quod aded verum est, ut si liberans, pro liberando captivo, vel incarcerato, aliquid de suo proprio dederit, quod solvit, repetat; l. Nam & Servius, ff. de Negot. gest. ibi: Cum à Lusitanis tres capti essent, & unus eà conditione missus, uti pecuniam, pro tribus afferret, & nisi redisset, ut duo pro eo quoque pecuniam darent, isque reveris noluisse; & ob banc causam illi pro tertio quoque pecuniam solvissent (Servius respondit) æquum esse prætorum in eum reddere judicium.

Ecce qui pro captivo fidejubeat, & solvit, debet ab eo indemnis relevari; tum quia non est is, qui in periculum coniecit; contractus autem ab incarcerato facti pro tertio, qui neque carceris particeps est, neque fuerit ad carcerantis instantiam, valent, ut docet Farinacius l. p. q. 35. num. 34. Tum etiam; quia contractus ille incarcerati est in ejus utilitatem, scilicet liberationem; contractus autem incarcerati in ejus utilitatem, valere, docuit Farinacius ibidem. n. 35. & 36. Quam etiam doctrinam intellige, siue carcer sit justus, siue injustus, & qui liberat de carcere non est judex.

157.
Probatio.
L. 9. ff.
Quod met.
caus.

Horum autem omnium rationem eleganter reddit Jureconsultus in l. Metum, 9. ff. Quod metus causâ. ibi: Sed licet vim factam à quocumque prætor complectatur: eleganter tamen Pomponius ait, si quo magis te de vi hostium vel latronum, vel populi tuerer vel liberarem; aliquid à te accepero, vel te obligavero, non debere me hoc edicto teneri, nisi ipse hanc tibi vim submisit; ceterum si alienus sum à vi, teneri me non debere; ego enim operæ potius meæ mercedem accepisse videor.

Hæc diffusius ex Pontio, ut ostenderem probabilitatem istius sententiæ, non tantum in ordine ad Matrimonium, quod requirit perfectissimam libertatem; sed etiam respectu aliorum contractuum, ad quos minor videtur sufficere libertas, & ided ab initio validi, sunt rescindibiles tamen beneficio legis; quia autem Matrimonium ex natura sua indissolubile, ita ut semel validum non possit beneficio legis Ecclesiasticæ vel civilis rescindi, ided à principio invalidum esse debuit.

Sententia
Sanchii est
probabilis.

Interim etiam sententia Sanchii probabilis est, & fortè probabilior, ut ipse eam vocat supra n. 3. Itaque ad argumentum contra eum supra propositum bene responderetur: in tali casu non fore coactionem, scilicet ab extrinseco, siue ab eo, qui petit Matrimonium, vel alium quemcumque contractum, pro pretio liberationis à morte, carcere aut

alio malo æquivalente, quod justè alienigen inferendum est.

Sed dicit aliquis: ided coactio ab extrinseco irritat Matrimonium, quia tollit plenam libertatem consensûs, & ex coactio Matrimonium infelices sperantur exitus; sed non minus tollitur libertas in nostro casu, & idem exitus infelix timendus est; ergo &c.

Respondet Sanchez supra n. 9. negatione metum injustum ided solum irritare, quod tollit plenam libertatem: aliâs, inquit, tunc judex justè cogit implere sponsalia, irritata sed quia tollit plenam libertatem, irritata, quod hic cessat. Nec tunc militat edictio; nam non tam infelix exitus speratur, aliquantulum quiescit animus, cum quævis fiderat, se justè compulsum esse; idem que procederet, dum judex compellit. Hæc illi.

Ego autem interrogo; si prima pars responsionis vera est; quomodo ergo respondet ibidem Sanchez ad 5. non debet improbari poenam appositam Sponsalibus, quia tolleretur libertatem, requiritur ad Matrimonium valorem, sed quia tolleretur libertas plenitudinem? Si enim hoc sufficit ad improbandam illam poenam, est non tollitur in justè libertatis plenitudo, dum videlicet tantum infligitur ei, qui injustè resistit; quæ etiam id non sufficit ad improbandum Matrimonium, cui deest illa plenitudo libertatis, tamen si justè?

Meliùs ergo nos dicimus; quod si Matrimonium non improbat, nisi in parte tollatur libertas seu plenitudo libertatis, iam non improbari dictam poenam, non injustè apponitur, id est, dum apponitur pro eo, qui justè resistit à Sponsalibus.

Sufficiat ergo 2. pars responsionis, videlicet, non aded tolli perfectam seu plenam libertatem, quando vel judex, vel aliquis varius justè compellitur, quam si injustè libertas præcessit in contractu v. g. Sponsalium, aut in crimine, quod committit, & propter quod jam justè compellitur. Aut si incutitur à causa naturali, v. g. morbo, peste &c. tamen si non maneat plena, non libertas; æquidem tollitur quæ à natura ipsa, & ided minus æstimatur, & qui pro nihilo, ejus ablatio; ut proinde necesse non est justè indignari, quia à seipso quædam libertas medium, ad quod neque compellitur tertius aliquis ullatenus incitat; neque pro merito non debet tam infelix exitus, quævis alioquin non contraheretur Matrimonium, si causa illa seu occasio abesset.

Omnes ergo fateri debent; Matrimonium tali casu esse involuntarium secundum quod veluti involuntaria est projectio maris in mare tempore tempestatis, ad evadendum naufragium; cumque omnes consentiant, quod casu nihilominus Matrimonium esse va-

dum, consequenter fieri debent, non requiri ad valorem Matrimonii omnem libertatem possibilem. Ergo quamvis in nostro casu non permaneat omnis omnino libertas; tamen videtur manere sufficiens libertas ad valorem Matrimonii; quia, sicut antea dixi, præcessit actus perfectè liber, scilicet ipse contractus Sponsalium, aut crimen commissum, ex quo oritur jus in altero accusandi; & sic obligatio, vel absoluta contrahendi post sponsalia, vel conditionata, scilicet sub conditione, ut alter cedat jure suo, quod habet ad accusationem, ab ipso contrahente liberam omnino ducit originem, unde & jam tali casu magis liberum censeri debet Matrimonium, quam dum metus oritur ex causa naturali.

161. Sed audio reponentem; fieri potest, ut Matrimonium quod exigitur, longè excedat jus accusandi; ergo saltem tunc Matrimonium erit irritum. Probat Consequentia; quia si extorqueas summam pecuniæ, quæ ultra dimidium excedat justum pretium cessionis illius juris; vel in eas contractum v. g. emptionis aut venditionis nimis gravem, committis injustitiam, & contractus ille rescindi poterit; quod autem sufficit ad rescindendum alios contractus, reddit Matrimonium nullum; ut communiter docent Theologi & Jurisperiti.

161. Respondet Dicastillo hic disp. 4. n. 80. concedendo, metum injustè incussum, sufficientem ad rescindendos alios contractus, annullare Matrimonium; quia tamen (inquit) metus justè incussum etiam cum enormi læsione (qualis est metus in exemplis adductis) non rescindit cæteros contractus ratione metus (est enim justus) sed ratione læsionis, idè non annullat Matrimonium.

162. Sed urgebis (prosequitur idem Auctor num. 81.) saltem annullabit ratione læsionis. Respondetur: si læsio fit circa substantiam contractus, etiam annullabit; si verò sit circa accidentia; nullo modo annullat: tunc autem læsio circa substantiam contractus contingit, quando vel est error in persona, vel in conditione servili; ut si contrahas cum Maria, putans esse Joannam, vel cum ancilla, putans esse liberam. Quòd autem existimes esse nobilem, divitem, vel virginem, & reverà non sit, non pertinet ad contractus substantiam, sed ad accidentia illius; ac proinde talis læsio non annullat. In reliquis verò contractibus bonæ fidei, quælibet læsio in pretio, est læsio in substantia, eaque de causa potest contractus rescindi, vel ad æquivalentem reduci. Hactenus Dicastillo.

Itaque injustitia tota in tali casu non consistit formaliter in metu; quippe, ut suppono, non minatur inferre gravius malum, quam ex justitia possit inferre; sed in postulatione excessivi pretii; sicuti si meretrix

pro usura corporis sui, exigat Matrimonium, quamvis usura ista non tanti valeat, si tamen quis contrahit, absque dubio valet Matrimonium. Ergo similiter in casu præsentis, quamvis jus accusandi seu accusatio non tantum valeat, ac Matrimonium, quod exigitur; si tamen ad evadendam illam accusationem, in se alioquin justam, contrahas Matrimonium, videtur fore validum; quia contrahis ex metu in se & formaliter justo, quamvis injustè exigatur tantum pretium.

163. Ex quo deduci potest resolutio hujus questionis; an quando quis fictè minatur malum, id est, sine animo illud inferendi, quod alioquin possit justè inferre, valeat Matrimonium, ex tali metu celebratum. Et sanè, si vera est sententia Sanchez supra disp. 9. n. 9. & Aliorum, donationes, & alios contractus esse validos, & sine onere restituendi, saltem ante sententiam judicis, non est ulla ratio, quare etiam non valeat Matrimonium.

163. Quòd autem sit vera illa sententia, probatur; quia licet non habeat animum v. g. accusandi, habet tamen, ut supponitur jus ad accusandum, quo uti potest, & quod est pretio æstimabile; quare fictio illa non videtur esse injusta. Sed neque datur pretium, ut deponat animum, sed ne accuset, quod poterat justè facere, & ut juri accusandi cedat, quod verè ille præstat.

Contra tamen facit: quòd ille contractus verè sit ininitus per dolum & fraudem, dantem per metum causam contractui; porò hujusmodi dolus reddit contractum rescindibilem, & affert onus restituendi. Ita docet Lugo supra n. 167.

164. Et quidem, inquit ille; Auctores contrariæ sententiæ consequenter deberent concedere, si aliquis dolo inducatur ad emendum carius, quia v. g. oblato ab ipso pretio minori, suppositus est dolo alius, qui offerret plus, sine animo tamen emendi, sed ex pacto cum venditore, & fictione, ut ille alius cogatur augere pretium; tunc, inquam, ex dolo illo non nasci obligationem restituendi excessum pretii, dolo ab illo extortum; quia non magis procedit ex dolo excessus ille pretii, quam in casu nostro oriatur consensus in contractum, quem idè hic præstat, quia fingitur ab adversario voluntas accusandi, & utendi jure suo, quæ voluntate non stante, non consentiret in contractum: consequens videtur satis durum, & aperire viam innumeris fraudibus, in contractibus procurandis. Hæc ille.

165. Respondeo: si tali casu pretium non augetur ultra summum justum pretium, non nasci obligationem restituendi, quamvis fortè emisset pretio infimo, si talis fictio non adfuisset; siquidem non fit injuria alicui in hoc, quòd justo pretio rem emat. Et fortassis

id sæpius contingit in licitationibus, seu subhastationibus, ut tali viâ pretium accipiatur, quo alioquin res in se valet, & extra licitationem venderetur. Quàmvis ergo illa fictio de se sit mala, quia contra veritatem; haud equidem videtur esse contra iustitiam. Ergo similiter in nostro casu, dummodo saltem non accipiatur ultra pretium, quo valet jus accusandi sine animo accusandi.

166.
Resp. ad aliam arg. ejusdem Auctoris.

Hinc patet responsio ad id, quod ait Lugo n. 168. Jus, inquit, sine voluntate accusandi, non tantum valet, quantum pro eo petitur; sed voluntas accusandi auget valorem talis juris. Si enim aliquis habet jus repetendi in judicio pecunias, in ludo amissas, scis tamen ipsum, quia vir nobilis & honoratus est, nunquam repetiturum, parum vel nihil dabis, ut cedat illi juri, & parum de jure illo curabis. Si ergo qui minatur accusationem in ea est dispositione, ut honoris causâ, vel propter aliam difficultatem, non audeat accusare, jus illud accusandi reverà non tanti æstimatur in ea dispositione & difficultate utendi eo jure, quantum pro ipso exigitur.

Pater, inquam, responsio; inde ad summum sequi; non posse tantum exigere, qui fictè minatur accusationem, atque ille, qui vero animo accusandi. Deinde; facile potest mutari iste animus, & tunc æquè nocebit illud jus, atque si de facto animus adfuisset, quando minabatur.

167.
Putat Lugo valere Matrimonium tali fictione extortum.

Quidquid sit de aliis contractibus, putat nihilominus Lugo supra n. 169. valere contractum Matrimonii, tali fictione extortum; quia, inquit, injustitia tota in eo casu non consistit formaliter, ut ita dicam, in metu, quatenus metus est; sed in dolo, à quo extrinsecè denominatur metus injustus, tanquam effectus, qui provenit à dolo injusto, non per injustitiam sibi intrinsecam, sed extrinsecam & participatam à dolo, quod non videtur sufficere ad dictam irritationem; sed requiritur, quod ipse metus de se sit injustus, quatenus est de malo injustè inferèdo. Quod potest exemplis comprobari, & explicari: nam si fingas, advenire hostes, justè occisuros cives omnes præter Religiosos, quibus nolunt nocere, & Petrus circumventus hoc dolo, & ex metu occisionis Religiosus fiat, Professio valebit; quia dolus & error non fuit circa substantiam, licet dederit causam Professioni. Item, si fingas revelationem, quâ Deus, iratus Petro propter ejus peccata, vult anno sequenti eum de medio tollere, nisi respiscat, & Petrus eo metu Religiosus fiat, ut mortem imminentem fugiat, Professio valebit, quia licet fuerit ex dolo, non tamen ex metu injusto, cum Deus justè id possit exequi. Requiritur ergo ad ejusmodi irritationem causandam, quod metus secundum se

contineat injustitiam, quatenus est de malo injustè inferendo. Hucusque Eminent.

Quæ autem Professionis, eadem videtur esse ratio Matrimonii. Unde si quis fingat revelationem, quâ Deus, iratus Petro propter concubinatum, vult anno sequenti eum de medio tollere, nisi contrahat Matrimonium cum concubina, & Petrus eo metu contrahat Matrimonium, prorsus Matrimonium istud valeret.

Alia hic movetur difficultas circa justitiam, qui secundum allegata & probata cogit ad Matrimonium, quàmvis in parte rei; v. g. aliquis fidem dedit de Matrimonio alicui fœminæ, quæ postea fornicata est, quæ tamen fornicatio non potest probari in foro externo; quæritur, an Matrimonium valeat, quod eâ coactione fuerit contractum? Affirmat Sanchez supra disp. 17. n. 1. non enim, inquit, est credendum jus Canonicum, quod in hoc casu compelli poterit, velle, ut eâ compulsione Matrimonium irritetur.

Sed contrarium docet Pontius supra cap. 19. n. 11. dicens: Ego existimo Matrimonium ex eâ coactione contractum esse omninò nullum; quia reverà est vis coactiva ab extrinsecò, cum ea sententia publica, quæ fundatur in peculiari præsumptione, omninò deficiat, eâ præsumptione deficiente, ex consequenti non obliget. Et quantum ad bellum justum ex parte judicis, id tamen per accidens, & ratione ignorantie; etiam ex parte rei est bellum justum, quod veritate ipsa, quæ prævalet præsumptioni. Hæc ille.

Sententiam Sanchii sequitur Bannus 3. p. 8. n. 14. quam Dicalillo cap. 4. n. 107. vocat probabiliozem, & n. 108. dicit ad probationem Pontii: quamvis tamen concedamus, quantum ad ea, quæ pertinent ad forum animæ, standum esse veritati, tamen fieri aliquando potest, ut propter metum commune quis juxta allegata & probata validè privetur eo bono, quod aliter obtinere posset, & licitè frui. Hac ratione quàmvis injustè excommunicatus, nec potest celebrando, secluso scandalo, nec potest restituere fructus beneficii perceptos percipiendos; si tamen collatio antedicti beneficii illi facta, probetur in externo foro facta ipsi excommunicato in eodem foro externo; non solum tunc declarabitur irrita collatio, sed reverà erit irrita propter commune bonum; quia sicut communis estimatio confert titulum & jurisdictionem propter bonum commune; ita propter aliquid bonum commune, existimatio tollit titulum.

Cum ergo in nostro casu eo ipso, quis secundum allegata & probata coarctatur, justè passum fuisse metum, etiam

revera injustè passus sit, in foro exteriori cogatur ducere feceminam, cum illa habitare, & copulam habere; bono communi, & ipsi est etiam contrahenti expediens, quòd tale Matrimonium validum sit, ne aperiatur via ad hujusmodi fornicarias copulationes. Et cum Matrimonium, metu coactum, ex natura rei validum sit, solumque sit invalidum ex jure positivo; meritò censeretur, jus positivum non concedere tale privilegium eis, qui vim patitur, quando & bono communi, & ipsi patienti metum, expedit, ut Matrimonium valeat, supposita probatione in foro externo; sicut bono communi expedit in illo casu excommunicationis, quòd injustè atque adeò invalidè excommunicatus, sed justè secundum allegata & probata, reverà careat collatione & electione beneficii, quàm in foro externo spoliatur propter excommunicationem in eodem foro probatam. Hucusque Dicastillo.

170. Sed hæc responsio supponit aliquid tanquam verum, quod Pontius existimat planè falsum; scilicet, Matrimonium, injusto metu extortum, esse invalidum solo jure positivo; nam docet hic Auctor cum multis Aliis, ut infra videbimus, illud Matrimonium esse invalidum jure naturæ; & idè contra Pontium nihil probat illud simile de collatione beneficii, facta excommunicato, quia videlicet valor illius collationis dependet omninò à voluntate Ecclesiæ, quæ potest irritare collationes, hoc vel illo modo factas, quàmvis alioquin de jure naturæ forent validæ; idque, quia ipsa Ecclesia est, quæ confert beneficia, & idè præscribere potuit modum, quo collationes fieri debeant, ut valeant. Et quàmvis etiam possit præscribere modum, quo fieri debeat contractus Matrimonii, ut valeat; tamen facere non potest, ut contractus jure naturæ irritus, coram Deo valeat, ut ab omnibus debet admitti.

171. Hinc quantumcumque compellat Ecclesia per excommunicationem, legitimè conjunctos in foro externo, ad consummationem Matrimonii, si reverà coram Deo subsit impedimentum, jure naturæ, aut divino positivo dirimens Matrimonium, nullatenus licet Matrimonium consummare; quia coram Deo manet Matrimonium invalidum.

Immo tamen tantum subesset impedimentum Ecclesiasticum, adhuc, secundum multorum opinionem (etiam ipsius Dicastilli, disp. 9. n. 173.) de qua proprio loco tractabimus, non censetur Ecclesia dispensare; & per consequens non est licitum conjugibus Matrimonium consummare; & tamen expediret illis conjugibus, quòd Ecclesia dispensaret, ut sic possent sine peccato copulari, ad quod per excommunicationem compelluntur.

Sicut ergo in hoc casu debent potius sustinere humiliter in foro externo excommunicationem, quàm Matrimonium consummare; ita etiam in nostro casu, nisi velint liberè absque ullo respectu ad metum, seu malum impendens, de novo consentire, ut in sequentibus ostendemus.

Proinde licet concederemus, Matrimonium injusto metu extortum, solo jure Ecclesiastico esse invalidum, adhuc non sequeretur, Matrimonium in casuposito fore validum; quàmvis enim Ecclesia approbet illam coactionem, hoc tamen facit ex præsumptione justitiæ, etiam in conscientia, si ve à parte rei; sicut approbat illam in alio casu, quando non constat in foro externo subesse impedimentum, v. g. consanguinitatis; quia videlicet putat se præsumit, etiam à parte rei tale impedimentum non subesse, adeoque coactionem esse justam etiam in conscientia; sicuti ergo propterea in tali casu non censetur Ecclesia velle tollere impedimentum consanguinitatis, à se positum, quod tamen posset tollere, si vellet; ita quoque in nostro casu, tamen approbet coactionem judicis, equidem non censetur velle tollere impedimentum injusti metus, à se positum.

Estò enim judex tunc justè procedat à parte sua, atque adeò coactio, ut ab illo proveniens iusta sit, ex parte tamen patientis, qui non dedit causam tali coactioni, omninò injusta est, & injustè petitur Matrimonium; ergo jus irritans contractum ex coactione injusta, non excludit hunc casum; maximè cum jus, irritando contractum Matrimonii per injustam vim iniit, non minùs voluerit favere coacto, ne injustam vim patiatur, quàm non favere, sed impedire cogentem, ne injustam vim aut metum incutiat; immo potiori ratione dicendum est voluisse favere patienti, quàm resistere cogenti; ergo credendum est in hoc casu patienti favisse, cum possit.

172. Respondet Dicastillo supra n. 108. illam coactionem & metum incussum à iudice, suppositis allegatis & probatis, etiam esse justam, id est, justè & meritò patiendam à contrahente, qui propter infortunium suum reductus est in eas angustias, vel (ut Christianiùs loquar) Deo sic permittente, eò miseriarum devenit, ut vel passurus sit carceres & celsuras, aliamve gravem pœnam, scandalumve in populo, & Ecclesiâ Dei causaret, nisi pareat iudici, sic ex parte sua justè præcipienti; vel Matrimonium contracturus. Cumque hoc sit validum ex natura rei, nisi jus irritet, non censetur jus pro tali casu irritare. Et quàmvis ex parte patientis requiratur justus metus, jam in tali casu, suppositis circumstantiis probationis juridicæ, tenetur ille

172.
Reprobatur
resp. Dicast.

173.
Contra ar.
quis Dicast.

ille pati, & tanquam sic obligato, illi jus non afflisset, irritado tale Matrimonium. Hec ille.

174. Argumentum solvitur.

Sed rursus supponitur hic, de quo infra disputabitur, scilicet hoc Matrimonium validum esse ex natura rei, nisi jus Ecclesiasticum irritet; & gratis dicitur, illam coactionem justam & merito patiendam a contrahente; sicuti gratis hoc diceretur, si pater puellae bona fide minaretur mortem juveni, cum ea reperto, nisi eam duceret; constat siquidem illud Matrimonium nullum esse; quia licet illa coactio a peccato excusari possit respectu patris, qui putat, eam sibi esse licitam, eundem in re, & respectu patientis, injusta est.

Resp. Dicitur.

Respondet Dicastillo supra n. 102. disparitatem esse, quod actio seu coactio Judicis, juridice facta secundum allegata & probata, non reprobatur a jure, sed potius approbetur: in patre vero illam coactionem & metum, quem incutit, jus non approbat, sed potius reprobatur: quia vel non praesumit talem errorem, vel etiam si postea praesumatur vel probetur, non censetur jus velle illi errori assistere & favere; sed potius vim patienti, cum tamen actioni judicis assistat, eamque approbet.

175. Rejicitur.

Sed contra: ideo approbat actionem judicis, quia praesumit veritatem; quae proinde deficiente, etiam deficit approbatio, saltem pro foro conscientiae, in quo veritas praevalet praesumptioni; ut patet in exemplo posito de iis, qui in facie Ecclesiae contraxerunt Matrimonium cum impedimento occulto, quos ex praesumptione Ecclesia cogit ad Matrimonium consummandum; quorum tamen Matrimonium judicaretur invalidum hoc ipso, quod constaret in foro externo de impedimento; & ideo in foro conscientiae, ubi notum est impedimentum, minimè obligat illa coactio, seu sententia Judicis, quamvis eam jus approbet, quia lata secundum allegata & probata. Ergo similiter in nostro casu, quamvis jus approbet compulsionem judicis secundum allegata & probata iustam, approbet, inquam, pro foro externo; hinc tamen non sequitur, Matrimonium illud valere in foro interno, in quo constat injustitia, & in quo talis revera non est causa sui metus, quidquid sit de foro externo.

176. Quid si iudex secundum allegata & probata in iustis compellat.

Hinc etiam consequenter dico, tamen si iudex secundum allegata & probata in iustis compelleret; si tamen a parte rei compulsio iusta est, valeret Matrimonium in foro conscientiae; quia a parte rei nulla sit injuria. Sicuti si iudex secundum allegata & probata judicaret subesse impedimentum consanguinitatis, quamvis in foro externo non valeret Matrimonium, in foro tamen conscientiae valeret. Vel assignetur nobis ratio, quare potius sufficiat injuria in foro externo,

ut Matrimonium non valeat in foro interno, in quo non est injuria; quam consanguinitas in foro externo sufficit, ut non valeat Matrimonium in foro interno, in quo non est consanguinitas. Loquor de consanguinitate, quae solum dirimit ex jure Ecclesiastico. Itaque satis probabilis est sententia Pontii, quam magis approbandam dicit Averfa q. 4. sect. 4. in fine, & Diana par. 4. tract. 4. resoll. 33. vocat magis probabilem. Cui interim magis placet sententia Sanchezii, consequenter dicit, si iudex cogat iustè secundum allegata & probata, tamen verè iustè, praedictum Matrimonium non valere; contraria scilicet ratione, quae reprobatur talem coactionem, quoniam contraria est legibus. Atque haec sufficienter metu iustè incusso, qui, ut ait Corduba, non irritat Matrimonium. Porro deinceps injustè incusso instituitur

CONCLUSIO V.

Matrimonium contractum metu, qui posset cadere in virum constantem, ad eum finem in iustis incusso, jus Ecclesiasticum declarat irritum.

Hic primò videndum est de illo qui secundum jura potest esse constantem virum; cap. Consultationem Sponsal. ibi: *Es si talis metus inveniatur, qui cadere potest in constantem virum, qui possit in constantem virum cadere, non sponsaverit.* Item cap. *Cum dilectus*, & quae vi & c. ibi: *Non obstante coactione, neque cruciatum corporis coniverit, & non debuerat cadere in constantes.*

Accedat jus Civile ff. *Quod metus causa* l. 6. *Metum autem non vani hominis, sed merito & in homine constantissimo cadere, ad edictum pertinere dicemus.* Ubi ait bene Sanchez lib. 4. disp. 1. n. 9. cum Albius citat, superlativus accipitur pro palmaris sensus sit: in virum constantem.

Appellatur etiam hic metus, iustus scilicet de Appellationibus, in principio: *Sed metus quò minus appellaveris re excusat* & c. magis probabilis, apud Goffredum sum. tit. de appellat. quae vi, n. 2. Angel. verb. *Metus*, n. 1. & Sive vest. cod. q. 1. Solet denique à Theologis communiter vocari, metus gravis, cui opponitur metus levis seu vanus, aut vani hominis, ut quo l. 6. ff. *Quod metus causa*. *Metum autem non vani hominis* & c. Sic metui iusto, opponitur injustus; metui probabilis, improbabilis